

Vloga slovenskih nevladnih organizacij v razvoju elektronske demokracije

mag. Simon Delakorda, univ. dipl. pol. in Matej Delakorda, univ. dipl. soc.

(Zavod Inštitut za elektronsko participacijo – INePA) www.inepa.si

Povzetek

V prispevku je predstavljena teza, da so slovenske nevladne organizacije pomemben dejavnik razvoja elektronske demokracije v Sloveniji in Evropski uniji. S pomočjo pojasnjevalnega metodološkega izročila so predstavljeni izbrani vidiki in projekti nevladnih organizacij na področju elektronske participacije civilnem dialogu. V zaključku je pozornost namenjena metodološkimi izzivom, ki se kažejo v odsotnosti poglobljene znanstvene analize predstavljenega področja.

Ključne besede: demokracija, nevladne organizacije, civilni dialog, elektronska participacija, elektronska demokracija, projekti, metodologija, Slovenija, Evropska unija

Izzivi politične demokracije in civilni dialog

V 21. stoletju se predstavniške demokracije soočajo z izzivi kot so padanje volilne udeležbe, erozija legitimnosti, nezaupanje javnosti v demokratične institucije in izvoljene predstavnike ter pomanjkanje inovativnih komunikacijskih rešitev za naslavljanje družbenih konfliktov. Predvsem slednje se kaže kot problem uresničevanja javnega interesa skozi sprejemanje kvalitetnih, prek javnosti, stroke in politike preverjenih odločitev.

Na drugi strani so v porastu neposredne oblike sodelovanja in vključevanja, ki pogosto izhajajo iz participativne demokracije in civilnega dialoga. Civilni dialog pomeni dialog s civilni akterji (npr. nevladne organizacije) pri sooblikovanju politik, ki so javnega pomena in vplivajo na kakovost življenja ljudi¹. Ima različne stopnje formalizacije od informiranja, posvetovanja, dialoga do partnerstva in je vezan na potek oblikovanja politike. Konceptualno izhodišče civilnega dialoga predstavljata participativna demokracija, ki zajema sodelovanje pri oblikovanju politik med predstavniki volitvami. Civilni dialog ne pomeni zgolj formalne participacije pri oblikovanju politik in zakonodaje ampak se nanaša tudi na vzpostavitev sistemskih pogojev za sodelovanje civilne družbe.

Nevladne organizacije bogatijo civilni dialog s svojim znanjem in neodvisno strokovnostjo, kar vlade in mednarodne institucije spodbuja, da se pri oblikovanju in izvajanju politik naslanjajo na relevantne izkušnje in kompetence NVO. NVO uživajo zaupanje svojih članov in družbe, da izražajo skrbi, predstavljajo njihove interese ter jih vključujejo v uveljavljanje poslanstva. Prek ozaveščanja javnosti, spodbujanja sodelovanja v javnem življenju in oblikovanja politik prispevajo k transparentnosti in odgovornosti državnih organov².

Elektronska demokracija

Z razvojem informacijske družbe, rastjo demokratične rabe interneta in spletnih družabnih omrežij se na različnih nivojih odločevalskih postopkov in javnomnenjskih procesov pojavljajo prakse in projekti nevladnih organizacij, katere enačimo z elektronsko participacijo oz. elektronsko

1 Fazi, Elodie in Jeremy Smith. 2006. Civil dialogue: making it work better. Bruxelles: EU Civil society Contact Group.

2 Konferenca mednarodnih NVO pri Svetu Evrope. 2009. Kodeks dobrih praks participacije civilne družbe v procesih odločanja. CONF/PLE(2009)CODE1, sprejet 1. oktobra 2009.

demokracijo³.

Elektronska demokracija pomeni rabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) pri krepitevi demokracije, demokratičnih institucij in procesov s ciljem povečati vključenosti in interes javnosti ter posameznikov za politiko. Elektronska participacija je pomemben del elektronske demokracije in sestavni del civilnega dialoga v participativni demokraciji. Obsega rabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij pri informiranju, posvetovanju, dialogu ter partnerstvu v različnih fazah demokratičnega političnega cikla, kot so določitev politične agende, priprava osnutkov politik, sprejemanje odločitev, implementacije politik, spremljanje izvajanja ter preoblikovanje politike.

Projekti e-participacije nevladnih organizacij v Sloveniji in v 7. okvirnem programu EU

Slovenske nevladne organizacije so v domačem in evropskem kontekstu izvedle vrsto razvojnih, pilotnih in aplikativnih projektov na področju rabe IKT v demokratičnih procesih.

Informacijsko-komunikacijski spletni portal za vključevanje civilne družbe v predsedovanje Slovenije Evropski uniji 2007-2008⁴

Namen portal je bil podpreti vsebinsko vključevanje nevladnih organizacij v predsedovanje Slovenije Svetu Evropske unije s pomočjo različnih orodij elektronske participacije. Portal je v času predsedovanja obiskalo več kot 25.000 uporabnikov interneta, več kot 160 prispevkov je bilo objavljenih v spletnem forumi in več kot 200 glasov podanih v spletnih anketah. Koordinator projekta je bil Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.

Spletni forum Evropske razprave⁵

Na spletnem forumu Evropske-razprave potekajo moderirane razprave o aktualnih evropskih temah ter spletna posvetovanja s slovenskimi poslanci in poslankami v Evropskem parlamentu. Od leta 2006 dalje je bilo na forumu objavljenih več kot 1.000 prispevkov, v obdobju 2009-2010 pa je ga je obiskalo več kot 16.000 posameznih uporabnikov. Poslanci so objavili 17 odzivov na poročila razprav in posamezne prispevke. Forum Evropske razprave je v letu 2007 prejel priznanje po izboru strokovnega uredništva portala ePractice. Nevladne organizacije uporabljajo forum za spletno podporo različnim posvetovalnim in razpravnim procesom. Koordinator projekta je Inštitut za elektronsko participacijo.

Slovenija znižuje CO2: Podnebni posveti⁶

V okviru šestih javnih posvetov po celotni Sloveniji, katerih namen je bil vzpostaviti dialog med civilno družbo, strokovnimi javnostmi, gospodarstveniki ter političnimi odločevalci o izvajanju in implementaciji podnebno-energetskih ciljev Slovenije, je spletno mesto v obdobju maj 2010-februar 2011 obiskalo 4.777 posameznih uporabnikov svetovnega spleta. Na spletnem forumu so bili objavljeni 103 prispevki, število prijateljev projekta na Facebooku je bilo 441, število obiskovalcev spletnih video prenosov podnebnih posvetov pa je bilo 395. Koordinator projekta je Društvo Focus za sonaraven razvoj.

Puzzled by Policy 2010-2013⁷

Cilj projekta 7. Okvirnega programa je vzpostaviti trajnostno spletno rešitev/storitev, ki bo prispevala k zmanjšanju odtujenost državljanov v odnosu do oblikovanja migracijske politike na

3 Delakorda, Simon. 2003. Elektronska demokracija v refleksiji izbranih politoloških kategorij: politične svobode, političnih moči in politične akcije. V S poti v digitalno demokracijo, ur. Andrej Lukšič in Tanja Oblak, 81-98. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

4 www.predsedovanje.si

5 www.evropske-razprave.si

6 www.slovenija-co2.si

7 www.puzzledbypolicy.eu

ravni EU. Inštitut za elektronsko participacijo nastopa kot vodilni partner pri koordinaciji implementacije procesov e-participacije v Grčiji, Italiji, Madžarskem in Španiji. Koordinator The National University of Ireland, Galway.

*Visualising the impact of the legislation by analysing public discussions using statistical means 2009-2010*⁸

Cilj projekta 7. Okvirnega programa je bil razviti napredna statistična orodja za vizualizacijo rezultatov spletnih razprav, ki omogočajo boljši pregled nad vsebinskim razvojem razprav in podrobnejšo vsebinsko analizo prispevkov ter posledično oblikovanje relevantnih zaključkov tako za javnost kot za odločevalce. Inštitut za elektronsko participacijo je sodeloval kot pilotni partner pri vzpostavitvi okolja za testiranje in aplikacijo vizualizacijskih orodij v procese elektronske participacije. Koordinator FZI Forschungszentrum Informatik.

*Portal Sodeluj.net – Video e-participacija 2.0*⁹

Portal je namenjen uporabo orodij e-participacije za potrebe slovenskih nevladnih organizacij. V okviru evropskega projekta eOdbor je bil v sodelovanju s Studijem 12 prvič uspešno testiran koncept video e-participacije 2.0. Portal je predstavljal tudi spletno podporo projektu Empowerment of NGOs for active public participation in Slovenia 2008-2010 (Ogledalo vladi), katerega koordinator je bil Pravno-informacijski center nevladnih organizacij (PIC).

Ostali projekti e-participacije slovenskih NVO so bili še Okno.cnvos.si (2008), E-peticija za enakovredno vlogo NVO pri porabi javnih sredstev (2007-2008) in Internetna peticija za sofinanciranje nevladnih organizacij na področju zdravja (tobačni evro) 2009-2010 Slovenske zveze za tobačno kontrolo¹⁰.

Ocena učinkov projektov e-participacije NVO v Sloveniji

Predstavljeni projekti nevladnih organizacij v Sloveniji so pripomogli k razvoju elektronske demokracije doma in v Evropski uniji¹¹. Inštitut za elektronsko participacijo, Pravno informacijski center nevladnih organizacij in Center za e-demokracijo na Inštitutu za ekologijo so bili leta 2009 uvrščeni na seznam ključnih akterjev elektronske participacije v EU¹². Pridobljene znanje, izkušnje in prakse s pilotnimi in aplikativnimi projekti so nevladne organizacije predstavljale na različnih konferencah in predavanjih ter institucijam javne in državne uprave v Sloveniji. Posreden rezultat prenosa tovrstnega prenosa znanja iz nevladne v vladno sfero je bil preskok države Slovenije iz 55. mesta v letu 2008 na 20. mesto na mednarodnem indeksu eParticipacije Združenih narodov v letu 2010¹³.

Metodološki izzivi preučevanja e-participacije v NVO sektorju

Elektronska participacija nevladnih organizacij ni v zadostni meri podvržena kritični znanstveni refleksiji. V ta namen je potrebno oblikovati metodološko matriko za sociometrično in relacijsko evalvacijo demokratičnih in policy učinkov projektov nevladnih organizacij na področju elektronske participacije. Slednje je za področje družboslovne informatike še posebej relevantno v luči metodoloških izzivov družboslovnih znanosti pri sistemskem raziskovanju pozitivnih učinkov

8 www.vidi-project.eu

9 www.sodeluj.net

10 www.sodeluj.net/peticija_tobacni_evro

11 Delakorda, Simon in Matej Delakorda. 2009. E-participation - a new sphere of NGO activity? Diskusijski prispevek. Civil Society Forum, Bratislava 2009. CEE Trust.

12 Evropska komisija. 2009. European eParticipation Summary report. Information Society and Media. Brussels.

13 Delakorda, Simon. 2008. Izzivi tehnokratskega razumevanja e-participacije državljanov v slovenski e-upravi. V Informacijska družba: multidisciplinarni pogledi / Information society: multidisciplinary approaches, ur. Uroš Pinterič in Urša Šinkovec, 183-210. Fakulteta za uporabne družbene študije, Nova Gorica.

politične participacije ter kritik, ki se nanašajo na nezadostne učinke z javnimi sredstvi financiranih projektov elektronske participacije v Evropski uniji.

Viri in literatura

1. Delakorda, Simon. 2010. *Civil society as a frontrunner in e-democracy developments in Slovenia*. Contribution no. 2 to the PEP-NET on-line consultation CEE CN background paper. Ljubljana, Zavod Inštitut za elektronsko participacijo.
2. Delakorda, Simon in Delakorda Matej. 2009. Contribution to democratization of the EU Council presidency: NGO's e-participation portal Predsedovanje.si. V *Electronic Participation: Proceedings of ongoing research, general development issues and projects of ePart 2009*, ur. Ann Macintosh in Efthimios Tambouris, 147-156. Trauner Verlag, Linz.
3. Delakorda, Simon in Matej Delakorda. 2009. *E-participation - a new sphere of NGO activity?* Diskusijski prispevek. Civil Society Forum, Bratislava 2009. CEE Trust. Dostopno prek: <http://csf.ceetrust.org/paper/19/> (9. september 2011).
4. Delakorda, Simon. 2008. E-demokracija v slovenskem nevladnem sektorju. V *Skupaj smo močnejši! pametnejši, lepši...*, ur. Borut Osonkar, 59-68. Zbornik prispevkov z druge konference nevladnih organizacij Podravja (16.– 17.10.2008). Maribor: Zavod PIP. Dostopno prek: http://www.inepa.si/images/stories/datoteke/E-demokracija_nevladni-sektor-INEPA-2008.pdf (9. september 2011)
5. Delakorda, Simon. 2008. Izzivi tehnokratskega razumevanja e-participacije državljanov v slovenski e-upravi. V *Informacijska družba: multidisciplinarni pogledi / Information society: multidisciplinary approaches*, ur. Uroš Pinterič in Urša Šinkovec, 183-210. Fakulteta za uporabne družbene študije, Nova Gorica. Dostopno prek:
6. Delakorda, Simon. 2007. Citizen's Forum: The first successful eDemocracy initiative in the Republic of Slovenia? V *Expanding the Knowledge Economy: Issues, Applications, Case Studies*, ur. Paul Cunningham in Miriam Cunningham, 449-459. IOS Press, Amsterdam.
7. Delakorda, Simon. 2003. Elektronska demokracija v refleksiji izbranih politoloških kategorij: politične svobode, političnih moči in politične akcije. V *S poti v digitalno demokracijo*, ur. Andrej Lukšič in Tanja Oblak, 81-98. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/eknjige//Edemokracija.pdf> (9. september 2011).
8. Evropska komisija. 2009. *European eParticipation Summary report*. Information Society and Media. Brussels.
9. Fazi, Elodie in Jeremy Smith. 2006. *Civil dialogue: making it work better*. Bruxelles: EU Civil society Contact Group.
10. Konferenca mednarodnih NVO pri Svetu Evrope. 2009. *Kodeks dobrih praks participacije civilne družbe v procesih odločanja*. CONF/PLE(2009)CODE1, sprejet 1. oktobra 2009. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_Slovenian_final.pdf (9. september 2011).
11. Prieto Martín, Pedro. 2006. *Putting eParticipation research on the service of Civil Society*. Universitat Oberta de Catalunya, IN3, Barcelona, Spain.
12. Prieto-Martín, Pedro, Luis de Marcos in Jose Javier Martínez. 2011. *The e-(R)evolution will not be funded: An interdisciplinary and critical analysis of the developments and troubles of EU-funded eParticipation*. Španija: Universidad de Alcalá.
13. Projekt Internetna peticija za sofinanciranje nevladnih organizacij na področju zdravja (tobačni evro) 2009-2010 Slovenske zveze za tobačno kontrolo. Dostopno prek: www.sodeluj.net/peticija_tobacni_evro (12. september 2011).
14. Projekt Sodeluj.net – Video e-participacija 2.0. Dostopno prek: www.sodeluj.net (12. september 2011)

15. Projekt Visualising the impact of the legislation by analysing public discussions using statistical means. Dostopno prek: www.vidi-project.eu (12. september 2011).
16. Projekt Puzzled by Policy. Dostopno prek: www.puzzledbypolicy.eu (12. september 2011).
17. Projekt Slovenija znižuje CO2: Podnebni posveti. Dostopno prek: www.slovenija-co2.si (12. september 2011).
18. Projekt Spletni forum Evropske razprave. Dostopno prek: www.evropske-razprave.si (12. september 2011).
19. Projekt Informacijsko-komunikacijski spletni portal za vključevanje civilne družbe v predsedovanje Slovenije Evropski uniji. Dostopno prek: www.predsedovanje.si (12. september 2011).
20. Razvojni in aplikativni projekti na področju elektronsko participacije. Zavod Inštitut za elektronsko participacijo. Dostopno prek: <http://www.inepa.si/projekti/all/0.html> (9. september 2011).
21. Toš, Niko in Mitja Hafner-Fink. 1998. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.